

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК ТА ПРАВА
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Затверджено на засіданні кафедри соціології та філософії

завідувач кафедри Л.В. Афанасьєва
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Назва освітнього компонента <i>Обов'язковий/вибірковий</i>	Філософія сучасного світу <i>Обов'язковий</i>
Рівень вищої освіти	Доктор філософії (PhD)
Назва спеціальності	Усі спеціальності
Назва освітньої програми	Філософія
Рік викладання/ Семестр	2024-2025 н.р. 1, 2 семестр / 1 курс аспірантури
Викладач	Букреєва І.В., доцент, кандидат філософських наук
Посилання на профайл викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&authuser=1&user=TeSCI3wAAAAJ
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок) з викладачем	irina.bukreeva@ukr.net +380960944825 Он лайн- консультації: щовівторка з 1500 до 1600
Сторінка освітнього компоненту на сайті ЦОДТ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4607

АНОТАЦІЯ

Освітній компонент «Філософія сучасного світу» належить до загальнообов'язкової частини освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії. У системі освіти і підготовки наукових кадрів філософія займає особливе місце, оскільки відображаючи значення граничних засад людської діяльності, інтегрує діяльність, синтезує її досягнення, формує світорозуміння людини, експлікує і обґрунтовує вектори індивідуальної і соціальної творчості. Філософія сучасного світу на основі рефлексивного, аналітично-критичного та абстрактно-логічного способів і методів пізнання світу надає людині ціннісно-сміслові осягнення проблем та завдань, які ставить перед людиною сучасна реальна дійсність. Філософія як теоретична форма світогляду, критично осмислює форми і компоненти буття людини у сучасному світі, який суттєво змінив вектори свого розвитку і висунув для освіти, науки і техніки низку основних, принципово важливих питань співіснування та сталого розвитку природи, соціуму і людини.

Теоретична частина «Філософії сучасного світу» відкриває майбутнім докторам філософії пізнавальну, соціальну і природну реальність у процесі її духовно-практичного і праксеологічного засвоєння, установлення меж і горизонтів досягнутого з метою відповідального перетворення, примноження, подолання та відповідальної розробки нормативно-ціннісних засад переконань людей (гносеологія, методологія, онтологія, соціальна філософія, аксіологія, антропологія, праксеологія тощо). Практична частина філософії визначає проєкції стратегій та мистецтва життєдіяльності людини у широкому спектрі світоглядно-поведінкових активностей спільнот і суб'єктів.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою вивчення дисципліни є формування світоглядної культури, методологічної компетентності майбутнього науковця, професійна діяльність якого має бути через філософію спрямована на самостійний пошук істин і цінностей, наполегливу і вдумливу працю з осмислення реалістичної картини навколишньої дійсності і самопізнання власного внутрішнього світу.

Завдання:

- сформуванню світоглядну культуру здобувачів, спрямувати їх діяльність на самостійний інноваційний пошук істин і цінностей, якими вони могли б керуватися у суспільному житті та науково-дослідницькій діяльності;
- створити умови для повноцінної реалізації культуротворчого потенціалу суб'єктів культурно-освітнього простору;
- сформуванню уявлення про різноманіття форм людського знання, співвідношення раціонального й ірраціонального, духовні цінності і їхнє значення в повсякденному житті;
- сформуванню розуміння ролі філософії і науки в розвитку суспільства, усвідомлення змісту взаємин природного, соціального і духовного

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі історії, археології та інших історичних дисциплін; володіння методологією наукової та науково-педагогічної діяльності, проведення самостійного наукового дослідження у сфері своєї професійно-наукової діяльності, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення

ЗК 1. Здатність до системного наукового світогляду, вміння його використання у своєї професійної діяльності

ЗК 4. Здатність до створення та розвитку нових наукових ідей та використання їх у своєї наукових дослідженнях

ЗК 8. Здатність працювати та орієнтуватися у сучасному міжнародному науковому просторі

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 1. Знання та розуміння основних історичних подій і процесів вітчизняної та світової історії

ФК 4. Знання можливостей та основних напрямів наукової співпраці у сфері історичної науки

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 1. Знання основних філософських концепцій та історичної методології, які можна використовувати в своїх наукових дослідженнях

ПРН 3. Знання відповідних професійно-етичних норм та моральних цінностей науковця у професійної та життєвої діяльності

ПРН 7. Розуміння основних напрямків розвитку сучасної системи вищої освіти

ПРН 12. Здатність професійної орієнтації у політичних подіях та основних напрямках історичного розвитку світової та вітчизняної історії

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Комунікабельність
- Критичне мислення
- Прийняття рішень
- Творчість
- Переконавання
- Відкритість до критики

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НАПРАВЛЕНІ НА ДОСЯГНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекція	Практичне заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин денна форма	20	20	80	120 – 4 кр.

Підсумковий контроль – екзамен

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Політика курсу спирається на принципи автономності і відповідальності усіх суб'єктів освітньо-наукового процесу щодо навчання і викладання курсу «Філософія сучасного світу» та потребує від них академічної етики, поведінки та інтелектуально-коректної комунікації, об'єктивного оцінювання результатів і добросовісного творення наукового знання. ОК «Філософія сучасного світу» пропонує для засвоєння концептуальні, теоретичні і емпіричні знання, що відповідають інтелектуальним нормам та герменевтичному сучасному стандарту:

- самостійно і вчасно виконувати дослідницькі і навчальні завдання семінарів, самостійної роботи, контрольної-модульні завдання;
- використання ідей, розробок, позицій, повідомлень забезпечувати посиланнями на джерела інформації;
- дотримуватися норм законів про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної і наукової діяльності та використаних джерел інформації;
- об'єктивно і критично оцінювати навчальні і наукові досягнення.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	Кількість годин денна форма				Кількість годин заочна форма				Рекомендована література
	л	пр	ср	всього	л	пр	ср	всього	
Тема 1. Предмет і об'єкт філософського знання	2	2	10	14					1, 2, 5
Тема 2. Філософія в історичній ретроспективі: сцієнтизм і аксіологія пізнання та науки	2	2	10	14					1, 5, 8
Тема 3. Особливості української філософії: місце філософії у системі культури	4	4	10	18					1, 4, 6
Тема 4. Онтологічні моделі буття у сучасному світі	2	2	10	14					3, 7, 8
Тема 5. Пізнавальне ставлення людини до світу: коло проблем	2	2	10	14					2, 4, 5
Тема 6. Людина у сучасному світі: філософська проблема подолання розриву між наукою і повсякденністю	2	2	10	14					1, 2, 5
Тема 7. Філософський аналіз сучасного соціокультурного світу	2	2	10	14					1, 4, 6
Тема 8. Глобальність сучасного світу: виклики людині, освіті, науці	4	4	10	14					1, 5, 8
Разом	20	20	80	120					

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЧАСТИНА I. ЕВОЛЮЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

ТЕМА 1. Філософія у світоглядно-науковому осмисленні світу

Поняття світогляду, його функції та типи. Філософія як системний і раціональний тип світогляду. Зв'язок філософії з іншими формами духовного освоєння світу (міфологією, релігією, мистецтвом, наукою).

Філософія як наука. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії. Предмет філософії й особливості його осмислення. Загальний характер і зміст філософських проблем. Структура філософського знання. Функції філософії та її роль в житті людини та суспільства.

Основне філософське питання і способи його вирішення.

ТЕМА 2. Становлення філософії як особливої форми світогляду

Проблема виникнення філософії: перехід «від міфу до логосу». Східний та західний тип філософствування. Формування філософської думки у країнах Стародавнього світу. Зародження основних парадигм осмислення людини та світу.

Своєрідність та етапи розвитку античної філософії. Космоцентризм давньогрецької філософії. Мілетська школа, Піфагор, натурфілософія Геракліта. Становлення античної діалектики. Атомістична філософія Левкіпа й Демокріта, погляди Епікура та Лукреція Кара. Проблема людини, моралі й пізнання у філософії Сократа. Об'єктивний ідеалізм Платона і його вчення про пізнання, суспільство й державу. Арістотель як систематизатор античної філософії. Вчення Арістотеля про форму й матерію (душу й тіло), суспільство й державу. Філософія Давнього Риму. Виникнення й розвиток нових шкіл: стоїцизму, епікуреїзму, скептицизму.

ТЕМА 3. Розвиток філософії від Середньовіччя до сучасності

Поняття, періодизація й проблеми середньовічної філософії. Особливості середньовічного способу філософствування. Провідні релігійно-філософські ідеї Біблії: монотеїзм, теоцентризм, креаціонізм, ідея одкровення, ідея гріхопадіння, вчення про кінець світу. Теологія й філософія. Апологетика: примат віри. Патристика: віра й розуміння у творах Отців церкви. Вчення Августина Аврелія про душу й самопізнання, проблеми часу й буття, руху історії й концепція історичного прогресу. Схоластика: проблема співвідношення віри й розуму. Суперечка між реалістами та номіналістами що до природи універсалій (загальних понять). Вчення Фоми Аквінського про буття, душу, людину, світ, свідомість і віру, сутність й існування.

Європейське Відродження як історична епоха. Антропоцентризм і гуманізм. Натурфілософія Відродження. Пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту. Реформація та її ідеї.

Епоха наукових революцій та її вплив на розвиток філософії. Критика релігії й схоластики. Розвиток наукового знання. Проблема методу пізнання. Емпіризм і раціоналізм. Механістично-матеріалістична картина світу. Проблема субстанції. Монадологія Г. Лейбніца.

Просвітництво: сутність і багатоманіття його національних форм. Проблема людини. Філософія французького Просвітництва (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо). Матеріалістична тенденція. Філософія історії й нові версії суспільного прогресу.

Німецька класична філософія як завершальний етап новоєвропейської філософії. Філософська система І. Канта. Сутність його коперніканського перевороту у філософії. Система філософії Г. Гегеля. Гегелівська діалектика. Гегелівське розуміння історії. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Німецька класична філософія й сучасне бачення світу.

Перехід від класичної до посткласичної філософії на рубежі ХІХ – ХХ ст. Основні засади некласичного світобачення, його онтологічні, гносеологічні, культурологічні параметри. Плюралізм течій сучасної філософії. Філософія К. Маркса та Ф. Енгельса. Неомарксизм. Прагматизм. Позитивізм, неопозитивізм та постпозитивізм. «Філософія життя» та її різновиди. Структуралізм. Екзистенційна філософія. Психологія. Герменевтика та феноменологія. Філософська система М. Гайдеггера. Філософська антропологія, філософія культури.

Постмодернізм та діалогова форма існування сучасної філософії.

ТЕМА 4. Українська філософія у контексті розвитку світової культури: історія та сучасність

Світогляд давніх слов'ян як основа української філософії. Складові української філософії: академічна чи професійна філософія, буттєва («філософія серця»), філософія української ідеї. Києво-Могилянська Академія як осередок розвитку філософії в Україні. Г. Сковорода – основоположник української філософії. Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, П. Куліш та ін.). Академічна філософія (С. Гогоцький, П. Юркевич, В. Лесевич, О. Гіляров та ін.). Соціально-філософські погляди Лесі Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського, М. Драгоманова, І. Франка, В. Антоновича. Філософія періоду українського духовного відродження (В. Винниченко, М. Грушевський, В. Зеньковський та ін.). Філософія національної самобутності (Д. Донцов, В. Липинський, І. Лисяк-Рудинський та ін.). Філософська спадщина Д. Чижевського. Українська філософія радянського періоду. Розробка філософських ідей в сучасній Україні.

ЧАСТИНА II. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО СВІТУ

ТЕМА 5: Онтологічний вимір життя людини як філософська проблема

Онтологія як вчення про буття. Єдність та багатоманіття світу. Філософський зміст категорії буття. Проблема буття в історії філософії. Багаторівневий характер буття. Основні форми буття (буття тіл, буття процесів, буття людини, буття духовного, буття соціального). Людина і буття як «мікро» і «макросвіт». Суперечливість буття людини (тілесне – духовне). Буття й небуття. Уявлення про субстанцію, їх залежність від розвитку природознавства. Матерія. Атрибути матерії. Рух як спосіб існування матерії. Форми руху. Простір і час як атрибути матерії. Співвідношення простору й часу.

ТЕМА 6: Філософія науки і методологія пізнання: інноваційні виміри знання

Гносеологія як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. Проблема співвідношення об'єкта й суб'єкта пізнання. Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаванність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо). Поняття пізнання. Категорії та принципи пізнання. Види пізнання: чуттєве й раціональне, емпіричне й теоретичне.

Специфіка наукового пізнання. Природа наукового знання й критерії науковості. Методи пізнання: загальнонаукові (спостереження, вимірювання, експеримент, моделювання, аналіз, синтез, індукція, дедукція, діалектика) та конкретнонаукові. Методи гуманітарних наук (метод індивідуалізації, герменевтичний метод, метод феноменологічної редукції, верифікації, фальсифікації і ін.). Основні гносеологічні позиції: агностицизм, скептицизм, релятивізм, абсолютизм.

Проблема істини. Істина як процес та результат. Конкретність та відкритість істини. Абсолютність та відносність. Критерії істини. Істина й правда. Істина й заблудження. Істина й омана. Плюралізація фундаментальних гносеологічних припущень. Постмодерністська пізнавальна парадигма. Знання як результат пізнання. Види знань: побутове чи повсякденне, позанаукове, наукове, загальне чи філософське. Езотеричне знання. Наука як сума отриманих знань. Структура науки: основи, закони та методи, категорії та поняття, теорії, ідеї. Логіка наукового дослідження, його етапи. Відповідальність науковця за власні відкриття.

ТЕМА 7: Філософія сучасної антропологічної ситуації

Філософська антропологія як філософське вчення про людину. Уявлення про людину в історії філософської думки. Проблема походження людини. Антропосоціогенез. Роль праці у процесі антропосоціогенезу. Співвідношення біологічного й соціального в людині. Сутність й існування людини. Пошуки людського в людині. Спільне й унікальне в людині. Індивід, індивідуальність, особистість. Людина як суперечність між кінечністю тіла та безкінечністю духа. Сенс життя. Унікальність людського «я» й проблема відчуження сучасної людини. Людина й маса.

ТЕМА 8. Філософія глобалізованого світу: проблеми і перспективи

Постіндустріальне суспільство: поняття та характерні ознаки. Місце людини в інформаційному суспільстві. Співвідношення «природи людини» й сучасного техногенного світу. Критика «масового суспільства» й «масової культури» в сучасній філософії. Багатогранність людського буття й цінності сучасного суспільства. «Економічна людина» і проблема відчуження. Сучасна соціокультурна ситуація, її тенденції. Глобалізація як визначальна тенденція сучасності. Поняття глобальності. Глобальні проблеми: сутність та класифікація. Проблеми й перспективи сучасної цивілізації: політичні, наукові, релігійні, філософські пошуки виходу з кризи. Людство як єдиний суб'єкт історичного розвитку. Становлення нового гуманізму. Філософія як проект можливих варіантів суспільного розвитку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	Напишіть есе (1500 слів), в якому розглянете ключові ідеї постмодернізму у філософії. Включіть аналіз робіт таких філософів, як Жан-Франсуа Ліотар, Мішель Фуко та Жак Дерріда. Обговоріть, як їхні ідеї вплинули на розуміння ідентичності, істини та влади.	8 балів
2	Порівняйте постмодернізм із модернізмом. Визначте основні відмінності між цими двома течіями у філософії. Сформулюйте висновки про те, як ці два підходи вплинули на сучасну думку.	7 балів
3	Виберіть один з аспектів постмодернізму (наприклад, концепція "смерті автора" або ідея фрагментарності). Напишіть короткий аналіз (800 слів), у якому продемонструєте, як цей аспект можна застосувати до конкретного твору мистецтва, літератури чи медіа.	7 балів
4	Напишіть есе (1500 слів) про вплив постмодернізму на українську філософію. Розгляньте, як постмодерністські ідеї відобразилися в працях українських філософів, таких як Юрій Лотман, Сергій Костенко та інші.	8 балів

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ ЗАВДАННЯ

Підготуйте питання для наступних групових дискусій. Підготовка може включати створення презентацій, доповідей (5-7 хв), повідомлень написання есе, розробка/створення проблемних питань, публічна інтерпретація результатів філософської рефлексії та критичного мислення.

№	Назва теми	Література
1.	Світоглядні зрушення у сучасному суспільстві 1. Особливості міфології як історично первинної форми світогляду 2. Характерні риси філософського мислення. Співвідношення філософії, науки, мистецтва та релігії 3. Структура та функції філософського знання	Основна: 1; 7 Додаткова: 2; 5; 9 Інформаційні джерела: 1; 5; 10
2.	Співвідношення філософії та мудрості в античній філософії 1. Особливості, умови формування та етапи розвитку античної філософії 2. Розвиток ідей космоцентризму в античній філософії	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2;

	3. Ідейні здобутки античної філософії у становленні та розвитку сучасної «моральної» традиції (Сократ, Платон, Аристотель)	4; 7
3.	Філософія Середньовіччя та Ренесансу у духовному житті суспільства 1. Радикальні зміни у світогляді при переході від античності до середньовіччя 2. Роль християнської патристики і схоластики у формуванні ідейних засад світобачення: історія і сучасність 3. Загальні особливості філософії Відродження: гуманістичний поступ	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2; 4; 7
4.	Філософія Нового часу: поворот до формату «знання - сила» 1. Проблеми знання, методу у філософії Нового часу: позиція сьогодення 2. Філософське обґрунтування Нової картини світу 3. Філософія Просвітництва як перехід до відповідальності за долю людства	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2; 4; 7
5.	Природа духу, життя і свободи у класичній та некласичній філософії 1. Реальність свободи у філософії І. Канта 2. Філософія Г. Гегеля: вчення про Абсолютну ідею та діалектичну логіку 3. «Філософія життя» Ф. Ніцше та ніцшеанці	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2; 4; 7
6.	Антропологічний поворот у філософії: сучасна рефлексія 1. «Антропологічний принцип» у філософії Л. Фейєрбаха 2. Смысл життя у філософії Л. Фейєрбаха, А. Шопенгауєра та С. Кіркегора 3. Провідні ідеї антропологічних шкіл та напрямів для сьогодення 4. Напрями розроблення «наукової філософії».	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2; 4; 7
7.	Напрями, ідеї та представники напрямів у філософії ХХ ст. 1. Сцієнтистська філософія ХХ ст. 2. Культурологія та філософія історії у філософії ХХ ст.	Основна: 1; 3; 5 Додаткова: 1; 6; 8 Інформаційні джерела: 2; 4; 7
8.	Соціокультурне та антропокультурне в історії української філософії: сучасний контекст 1. Особливості української філософської парадигми від давніх часів до сьогодення 2. Особистісні виміри людського буття у філософії Г. Сковороди 3. Український кордоцентризм: історія та сучасність 4. Ноосфера і «проблема людини» в українській філософській традиції	Основна: 2; 3; 7 Додаткова: 1; 5; 9 Інформаційні джерела: 3; 4; 8

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Філософія мала виокремитися з певної цілісності, щоб сформуватися у самостійну ідейну форму. Що і як вплинуло на цей процес?
2. У чому полягає специфіка філософії як форми світогляду?

3. Розкрийте діалектику теоретичної і прикладної філософії.
4. Схарактеризуйте функціональне поле філософії.
5. Гносеологія як конституювання знання про дійсність.
6. Філософія у структурі наукового знання.
7. «Людина як міра усіх речей» в античній філософії.
8. Середньовічна філософія у пошуках власної системи.
9. Нові філософські парадигми епохи Ренесансу.
10. Проблема достовірного знання у філософії Нового часу.
11. Постмодерний поворот у філософії ХХ століття.
12. Українська філософія у світовому культурному контексті.
13. Можливі логічні типи вирішення основного онтологічного питання філософії.
14. Людина як предмет комплексного дослідження в філософській антропології.
15. Проблеми сучасного глобалізованого світу.
16. Цінність і смисл як філософські категорії.
17. Людський потенціал і його характеристики.
18. Філософські моделі майбутнього.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
ПРН 1. Знання основних філософських концепцій та історичної методології, які можна використовувати в своїх наукових дослідженнях	Фасилітована дискусія, моделювання ситуацій, критичний аналіз, візуалізація, міждисциплінарний підхід	усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування, оцінювання есе
ПРН 5. Знання відповідних професійно-етичних норм та моральних цінностей науковця у професійної та життєвої діяльності	Критичний аналіз, візуалізація, міждисциплінарний підхід, кейс-метод	усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування, оцінювання есе
ПРН 6. Розуміння основних напрямків розвитку сучасної системи вищої освіти	Логічний аналіз, концептуальний аналіз, порівняльний аналіз, метод абстракції, метод моделювання, узагальнення, систематизація	усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування, оцінювання есе
ПРН 9. Здатність професійної орієнтації у політичних подіях та основних напрямках історичного розвитку світової та вітчизняної історії	Моделювання ситуацій, критичний аналіз, візуалізація, фасилітована дискусія	усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань/проектних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену, заліку/диференційного заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента					
діяльності здобувача, які підлягають			Частина І. Еволюція філософської думки	Частина ІІ. Філософське осмислення сучасного світу	
	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):				
	Тема 1. Світоглядні зрушення у сучасному суспільстві		3		
	Тема 2. Співвідношення філософії та мудрості в античній філософії		3		
	Тема 3. Філософія Середньовіччя та Ренесансу у духовному житті суспільства		3		

Тема 4. Філософія Нового часу: поворот до формату «знання - сила»	3	
Тема 5. Природа духу, життя і свободи у класичній та некласичній філософії		4
Тема 6. Антропологічний поворот у філософії: сучасна рефлексія		4
Тема 7. Напрями, ідеї та представники напрямів у філософії ХХ ст.		5
Тема 8. Соціокультурне та антропокультурне в історії української філософії: сучасний контекст		5
Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):		
Напишіть есе (1500 слів), в якому розглянете ключові ідеї постмодернізму у філософії. Включіть аналіз робіт таких філософів, як Жан-Франсуа Ліотар, Мішель Фуко та Жак Дерріда. Обговоріть, як їхні ідеї вплинули на розуміння ідентичності, істини та влади.	8	
Порівняйте постмодернізм із модернізмом. Визначте основні відмінності між цими двома течіями у філософії. Сформулюйте висновки про те, як ці два підходи вплинули на сучасну думку.	7	
Виберіть один з аспектів постмодернізму (наприклад, концепція "смерті автора" або ідея фрагментарності). Напишіть короткий аналіз (800 слів), у якому продемонструєте, як цей аспект можна застосувати до конкретного твору мистецтва, літератури чи медіа.		7
Напишіть есе (1500 слів) про вплив постмодернізму на українську філософію. Розгляньте, як постмодерністські ідеї відобразилися в працях українських філософів, таких як Юрій Лотман, Сергій Костенко та інші.		8
Підсумковий контроль: екзамен (максимальний бал – 40)		
Загальний бал (максимальний бал – 100)		

Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Підготовка і захист презентації	Максимально 5 балів: – 5 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат. 0 балів – відповідь відсутня
	Максимально 5 балів:

	– 5 балів – завдання виконано правильно і якісно, виявлено вміння студента застосовувати, творчо використовувати психологічні знання на практиці, пов’язані з особливостями і засобами психологічної діяльності. Здобувач демонструє навички ефективної взаємодії, аргументує, переконує, приймає рішення, логічно формулює думку, відстоює власну позицію у процесі вирішення фахових завдань. – 4 бали – завдання виконані в основному правильно, але неповно. В ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач демонструє навички взаємодії, аналізує, аргументує, логічно формулює, демонструє приклади, роблячи вибір, намагається, але не завжди вміє відстояти власну позицію у процесі вирішення фахових завдань. – 3 бали – завдання виконані неповно та на низькому рівні. У ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач демонструє навички взаємодії, обговорює, формулює, демонструє думку, роблячи вибір, не завжди вміє переконати, відстояти власну, віддають перевагу позиції інших у процесі вирішення фахових завдань. – 1-2 бали – завдання виконані неповно з помилками. Здобувач розглядає, розпізнає, описує в загальних рисах, але не визначає зв’язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. – 0 балів – відповідь відсутня
Практико-орієнтовані завдання	Максимально 10 балів: 9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов не вдається 5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати

	інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано 0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є письмовий **екзамен**, на його складання надається 40 балів. Екзамен включає 2 теоретичні питання (максимально оцінюється в 10 балів), практичне завдання (максимально оцінюється в 10 балів) та 20 тестових завдань (по 0,5 бали за вірну відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання, практичного завдання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	відмінно	9-10	36-40
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними.	добре	6-7	30-32

Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.			
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Добре	
64-73	D	задовільно	
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

	дисципліни	дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна література:

1. Гринів О. Філософія: курс лекцій для аспірантів. Львів: Тріада Плюс, 2016. 368 с.
2. Сучасна філософія: конспект лекцій / укладач Т. О. Козинцева. Суми: Сумський державний університет, 2021. 73 с.
3. Нариси з сучасної філософії: Навч. посібник / За ред. Академіка НАН України Л.В.Губерського. К.: Центр, 2016. (ел.версія)
4. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А.С.Конверського. К.: Центр, 2010. 352 с.
5. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. Львів, 2016. 504 с.
6. Практикум з філософії: Навч. посіб. для викладачів та студентів ВНЗ / за заг. ред. В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ 2000», 2020. 258 с.
7. Салій А.В., Зінченко Н.О., Біланов О.С. Історія філософії: навч. пос. Полтава: Дивосвіт, 2018. 192 с.
8. Філософія для аспірантів. Конспекти: Навч-метод. видання / за ред. А.Синиці. Львів: Ліга-Прес, 2017. 92 с.
9. Філософія для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О.Г.Данильян, О.П.Дзьобань, С.І.Максимов. Харків: Право, 2018. 70 с.
10. Філософія науки: підручник / за заг. ред. І.С.Добронравової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018

Додаткова література:

1. Адо П'єр. Філософія як спосіб життя / пер. з франц. К.: Новий Акрополь, 2020. – 320 с.
2. Кримський С.Б. Запити філософських смислівую К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008, 718 с. (С.444 – 717).
3. Квіт С.М. Масові комунікації. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2018. – 352 с.
4. Нагель Т. На що схоже бути кажаном? / пер. з англ. А. С. Синиці. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / за наук. ред. А. С. Синиці. Львів: Літопис, 2014.
5. Почепцов Г. Фейк. Технології спотворення реальності. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2020. 224 с.
6. Попович М. Бути людиною. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. 336 с.

7. Світ мудрості. Хрестоматія з філософії/ упоряд. Г. Орендарчук, М. Шумка. 2-ге вид., Тернопіль: Астон, 2008. 384 с.
8. Управління сталим розвитком. Підручник /а заг. ред. В.П.Беха. К.: Caravela, 2020. 538 с.
9. Петрушенко В.Л. Хрестоматія з історії європейської філософії. К.: Видавництво «Науковий світ», 2020. 572 с.

Електронні ресурси

1. <http://www.philosophy.ua> – сайт Українського філософського фонду.
2. <http://www.psylib.kiev.ua> – електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.).
3. <http://www.svichado.com> – сайт видавництва «Свічадо» (Історія релігії, переклади Отців Церкви, християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія, психологія, етика та ін.).
4. <http://religstudies.org.ua/main.php> – сайт «Релігієзнавство в Україні» Української асоціації релігієзнавців.
5. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html> – електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
6. <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtml> – бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
7. <http://www.ji.lviv.ua/index.htm> – інтернет-версія культурологічного часопису «І».
8. <http://litopys.org.ua> – сайт «Ізборник»: історія України IX–XVIII ст.: першоджерела та інтерпретації (електронна бібліотека давньої української літератури та розвідок з філософії).
9. <http://dialogs.org.ua/ua/> – «Діалог.UA» (інформаційний ресурс, орієнтований на суспільний діалог з проблем стратегії розвитку України, стимулюванні дискусій, які б допомогли віднайти шляхи до встановлення соціально-політичного консенсусу щодо образу майбутнього країни, її місця та місії у світі).
10. <http://ver.mdpu.org.ua> – електронний каталог бібліотеки МДПУ імені Богдана Хмельницького

Нормативно-правові документи: <https://fim.mdpu.org.ua/fakultet-informatiki-matematiki-ta/kafedra-sotsiologiyi/normatyvno-pravova-baza/>

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет: